

УДК 327.56-047.72:45(519.3)

Балагура К. О.

ПІВНІЧНОКОРЕЙСЬКА ЯДЕРНА ПРОГРАМА: МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ПОДІЙ

У статті розглядаються можливі варіанти розгортання подій довкола так званого «корейського питання» та можливі шляхи його врегулювання. Велика увага приділена позиціям глобальних акторів стосовно проблеми ядерної програми КНДР як основного фактора протиріч. Проводиться аналіз зовнішньо-та внутрішньополітичного становища акторів та регіону.

Ключові слова: *врегулювання міжнародного конфлікту, корейське питання, ядерна програма КНДР, мирне врегулювання.*

Постановка проблеми. Тривалий конфлікт на Корейському півострові вилився у його остаточний поділ на дві держави у 1953 році, що наклав відбиток на сучасні відносини регіональних та глобальних акторів, особливо за умов наявності ядерної загрози. Проте будь-які зміни у розгортанні проблеми залежать не лише від КНДР, а й від наступних акторів – як у глобальному, так і в регіональному значенні: США, Китайської Народної Республіки (КНР), Республіки Корея (РК), Російської Федерації (РФ) та Японії. Їхня позиція стосовно ядерної програми КНДР та власні національні інтереси в регіоні відіграють значну роль у формуванні наявного міжнародного ландшафту.

Метою статті є визначення основних сценаріїв розвитку подій довкола «корейського питання» з урахуванням зовнішньополітичних чинників.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Значний внесок в розробку та критичну оцінку створених сценаріїв подальшого розвитку подій довкола Корейського питання зробили аналітичні дані низки збірок статей та окремих робіт наступних авторів: П. С. Сіновець, А. М. Ланьков - в них містяться вичерпні дані та загальні характеристики розвитку проблеми, критична оцінка дій акторів протягом останніх 50 років; а також статей В. Д. Самойлова, С. Кіма та М. Коена, А. В. Терещенка, Б. Коузідана, Л. Чупрія, що визначають сучасні вектори політики сторін конфлікту та прциції міжнародної спільноти у питаннях ядерної загрози в Атлантично-Тихоокеанському регіоні.

Виклад основного матеріалу. Від завершення Другої світової війни Азійсько-Тихоокеанський регіон являє собою центр уваги як у міжнародній політиці, так і в дослідженнях. Низка політичних, економічних та соціальних проблем, які супроводжують його, створюють в науці цілий розділ, присвячений так званим «корейським питанням». Співіснування та відносини між двома державами Корейського півострова – Корейською Народно-Демократичною Республікою (КНДР) та Республікою Корея (РК) – створюють унікальну комбінацію протилежних політико-ідеологічних устроїв та ступенів економічного розвитку, а наявність ядерних програм у обох сторін конфлікту робить питання предметом вивчення спеціалістами в історії, конфліктології, політології та міжнародних відносин.

Складність врегулювання ядерної проблеми на даний момент існує як на двосторонньому зі США рівні, так і на багатосторонньому – це чітко продемонстрували шестисторонні переговори 2000-х років. Це обумовлювалося в першу чергу саме різноманітними політичними та військовими провокаціями, які дестабілюють становище та знищують

довіру між учасниками переговорів, але й залишаються єдиним способом впливати на дії партнерів та привертати увагу до питань першочергової важливості для самої КНДР. Непохитне наполягання політичних еліт держави на сприйнятті світом наявності ядерної зброї в КНДР як гарантії недоторканості її суверенітету та відмова США сприймати такий аргумент ускладнює нормалізацію діалогу.

Наразі існує декілька шляхів, якими розвиватиметься дана проблема – агресивний, нейтральний та позитивний.

Агресивний розвиток подій полягає в ескалації конфлікту.

Незважаючи на чисельні санкції та попередження з боку країн регіону, Європи, США та міжнародних організацій, КНДР продовжуватиме розробку ядерної програми та накопичення зброї масового знищення, виправдовуючи це програмою захисту та забезпечення власного суверенітету від зазіхань [4]. Це може стати причиною навіть максимально небажаного повномасштабного конфлікту із застосуванням ядерних запасів КНДР, США та безумовних суперечок всередині антипівнічнокорейського блоку про шляхи врегулювання. Найвірогідніше США наполягатимуть на збройному вирішенні, тоді як Росія та КНР виступатимуть в ролі миротворців та переконуватимуть у необхідності застосування дипломатичних інструментів, задля того, щоб перекинути шальки терезів у сфері впливу в регіоні на свій бік і послабити позиції США як одвічного воїтеля.

Тим не менш, вірогідність такого розвитку подій видається дещо низькою з наступних причин. Загальні настрої на Корейському півострові виступають на користь налагодження відносин між двома державами та їхній активній співпраці, або й потенційного об'єднання – протистояння КНДР та РК, по суті, полягає у суперечках між двома групами еліт, де кожна прагне зберегти власний вплив та авторитет, на відміну від соціальних мас, які втомилися

від одвічного протистояння та нестабільності в регіоні. До того ж в обох сторін існують фракції, які так чи інакше виступають за послаблення напруженості в регіоні та перехід до мирного врегулювання конфліктних вузлів [2]. Сама КНДР, маючи на чолі військову еліту, здатну мислити стратегічно, радше посяде позицію вичікування стосовно розгортання подій на зовнішній арені.

Нейтральний шлях має під собою продовження наявної тенденції.

КНДР зберігатиме темпи нарощення ядерного та військового потенціалу. Відповідною реакцією міжнародної спільноти може стати посилення санкцій в усіх галузях, що спричинить економічні, соціальні, політичні кризи в КНДР. США, як ми вже бачимо з реакції Джо Байдена на випробування КНДР у Японському морі нової ракети в березні 2021 року, розгоратимуть «нову політику» стосовно КНДР [9], але її остаточний курс залишається невизначеним. Зрештою конфлікт лишиться невирішеним, залишаючи можливість використання ядерної зброї сторонами як загрозу для міжнародного спокою, що є вкрай небажаним для усіх сторін конфлікту. Такий процес частково нагадуватиме події 2003-2005 рр. в Іраку, але його результат є непередбачуваним та вірогідність втілення першого та третього сценарію залишається майже рівноцінною.

Найбільш бажаним є позитивний шлях – мирне врегулювання проблеми дипломатичними засобами.

КНДР продовжує наполягати на першочерговості збереження та розвитку власної ядерної програми як інструмента забезпечення цілісності та недоторканності своєї державності й стримувального важеля для потенційної загрози в регіоні. Остаточним результатом стане відмова сторін від застосування силових заходів стосовно одна одної та зобов'язання використовувати виключно дипломатичні інструменти, як-от багатосторонні

переговори та співпраця у визначених галузях [7]. Сприятливим для цього є спільна позиція Республіки Корея та КНДР стосовно спільного конкурента та історичного суперника – Японії. Кожний агресивний випад в бік випробувань та політики КНДР з японських островів зустрічається помірною критикою в уряді РК, оскільки: 1) такі голосні заяви та зауваження можуть стати провокаційними у певний кризовий проміжок часу та викликати агресивну реакцію в Північній Кореї, а це неминуче призведе до загострення кризи на півострові; 2) в суспільстві по обидва боки 38 паралелі розвиваються та набувають популярності тенденції до початку діалогу не лише про покращення відносин між двома державами Корейського півострова, але й їх потенційного злиття воєдино, оскільки науково-технічний потенціал Північної та економічно-політичний розвиток Південної Кореї створює вкрай сприятливу комбінацію для об'єднання двох держав в одну і створення одного потужного регіонального актора, який становив би конкурентну загрозу як Японії, так і КНР [3].

Перепонами для такого розвитку подій є стала позиція основних учасників конфлікту. Північна Корея задля збереження забезпечення цілісності та власне державності вимагає наступне:

1. Вивести увесь атомний контингент США з південної частини півострова та заборонити його присутність у певному радіусі;

2. Визнати та прийняти наявність ядерної зброї у КНДР, припинити спроби втрутитися в її розробку, оскільки це метод забезпечення суверенності та захисту від «зовнішньої загрози» в особі США.

Позиція акторів. *США* в наявній ситуації спрямовує свої зусилля на посилення присутності та впливу в Атлантично-Тихоокеанському регіоні, укріплюючи союзні відносини із країнами регіону шляхом укладання вигідних для

Японії, Філіппін тощо фінансових угод та підтримки їхніх ініціатив на сесіях ООН. Паралельно, Америка прагне відстояти свою позицію без поступок і домогтися повного демонтажу ЯП КНДР, тож, основною метою США є виведення КНДР на орбіту денуклеаризації під контролем МАГАТЕ шляхом тиску нових економічних санкцій [5].

Республіка Корея за таких умов знаходиться у незручному становищі, де потужний інвестор користується важелями, щоб провадити власну політику в регіоні та впливати на політику супутніх держав, що не може задовольняти еліти РК, завданням яких є зберігати власний авторитет та формувати сприятливий для держави зовнішньополітичний курс, який би не викликав загострення північнокорейської кризи [1]. Відтак активність США на Корейському півострові та в Корейському питанні може викликати відторгнення в РК та віддалення держави у бік прихильності до самостійного проведення діалогу з КНДР, без зовнішнього гіперактивного втручання.

КНР, своє чергою, як потужний актор регіону знаходиться на роздоріжжі – чи підтримати КНДР у захисті суверенітету від зовнішнього втручання, чи приєднатися до загального засудження сумнівних інструментів. В обох випадках вона сприяє посиленню позицій в регіоні Північної Кореї чи США відповідно. Тому наразі Китай, особливо після ускладнень відносин зі США у період президентства Трампа, займає нейтральну позицію, прагнучи зберегти власну зону впливу на регіон [8].

Росія тим часом, з одного боку, прагне позбавитися засилля американських сил у безпосередній близькості до власних кордонів, а з іншого – ядерної загрози, що росте експоненціально, та уникнути потенційного конфлікту із застосуванням ядерного арсеналу кожної зі сторін, тож

РФ наполягає на необхідності перезапуску системи багатосторонніх переговорів.

Для Японії пріоритетною в регіоні є безпека, особливо безпека власних територій, над та довкола яких КНДР регулярно запускає ядерні носії під час чергових випробувань. Відтак, Японія повністю підтримує США у питаннях економічних та політичних санкцій, але не дає своєї згоди на релокацію американських підрозділів в Японії ближче до західного узбережжя Японського моря, оскільки такий рух може спровокувати КНДР на більш активні дії [6].

Варто не випускати з уваги, що на чолі КНДР стоїть висококласна воєнізована еліта, яка, попри популістські заяви про розробку нових типів ЗМЗ, наявність якої так часом і не була підтверджена, та загальний високий військовий потенціал, розглядає ситуацію набагато реалістичніше, ніж видається. КНДР не забуває про постійну боєготовність південного сусіда та підтримку, яку надає РК американська сторона і яка здатна за лічені години організувати оборону Південної Кореї, що зведе нанівець усю бойову підготовку Північної Кореї. Окрім того, північнокорейська еліта чудово усвідомлює, що розраховувати на допомогу сусідньої КНР варто лише за умови нападу з боку РК чи США на суверенні території КНДР, оскільки так закладено у Договорі про дружбу між КНР та КНДР, який було підписано в 1961 році. До того ж, використання ядерної зброї в найближчому до власних кордонів радіусі буде згубним [3]. Таким чином, розвиток ЯП КНДР не має першочергової мети ані атакувати РК, ані починати військові дії проти американського контингенту на півострові. І на додачу до вищезазначеного, цілком можливо, що КНДР, демонстративно розвиваючи та оголошуючи про досягнення успіхів у власній ядерній програмі, лише створює ореол непереможної держави та ворога, здатного загрожувати безпеці цілого світу

зادля збереження наявного політичного та фактичного існування режиму.

Висновки. Ядерну програму КНДР неможливо розглядати окремо від світових політичних процесів у глибоко глобалізованому світі. Втручання США у внутрішню політику та реальна участь військ у місцевих конфліктах, як-от в Афганістані, Лівії, Сирії, викликає занепокоєння в північнокорейських колах, а отже запропоновані ініціативи, за словами представника КНДР в ООН на сесії в січні 2021 року, «не дарують надії, тож держава не може покладатися на договір із державою, яка сама не дотримується зобов'язань». Відтак, головною перешкодою на шляху створення повноцінної системи безпеки у Північно-Східній Азії це повна відсутність консенсусу між акторами-учасниками та довіри між ними, що передбачає спроби продовження переговорів щодо ядерного питання на півострові, гарантії безпеки та недоторканості за будь-яких умов. Якщо на півострові не буде знайдено спосіб розв'язання даної проблеми, цілком можливо, що Тайвань, Південна Корея та, найголовніше, Японія вже скоро стануть на шлях перетворення на ядерні держави перед загрозою, яку становить ЯП КНДР для їхніх суверенності та безпеки.

Можна виділити наступні риси, обов'язкові для успіху врегулювання кризового вузла на Корейському півострові:

Будь-яка спроба військової ескалації конфлікту має бути перервана шляхом накладання вето однієї з постійних членів Ради безпеки ООН на такі дії (тобто виступити можуть окремо або навіть блоково Велика Британія, Китай, Росія, США або Франція);

Вкрай важливим є перегляд міжнародно-правового режиму на Корейському півострові. Перемир'я, укладеного між Республікою Корея та КНДР в 1953 році, недостатньо для забезпечення повноцінного та

рівноправного суверенітету між двома державами, а «плаваючий» стан умовленого угодою кордону по 38-ій паралелі, який наразі є просто зоною перемир'я, залишає забагато простору для політичних маніпуляцій. Необхідно нормалізувати та формалізувати дипломатичні відносини на півострові, а для цього спочатку треба відвести війська з прикордонних зон, вже 50 років націлених одне на одного. Також важливим кроком є укладання між РК та КНДР низки угод, які б стали гарантією та зобов'язанням кожної зі сторін про: ненапад, скорочення озброєння, співпрацю у таких галузях як економіка, регіональний сектор, енергетика тощо. Такий механізм, за сприяння міжнародної спільноти, теоретично може допомогти покласти край принаймні регіональній ворожнечі та дати КНДР впевненість у повноцінному визнанні її суверенітету та права на існування;

І найголовнішим елементом дипломатичного врегулювання є напрацювання сторонами єдиної позиції – першим кроком до цього може бути послаблення тиску санкцій на КНДР з боку КНР, РК, РФ, США та Японії та перегляд ряду резолюцій ООН, та особисті поступки США у політиці стосовно КНДР, яка наразі набуває все агресивніших рис. Це сприятиме прогресу нового етапу переговорів за умови неухильного дотримання кожною зі сторін своїх зобов'язань.

Список використаної літератури:

1. Самойлов В. Д. Дэньюклеризация Северной Кореи: военно-политические аспекты. 2018. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/denyuklerizatsiya-severnoy-korei-voenno-politicheskie-aspekty> (дата звернення 28.05.2021).
2. Сіновець П. С. Ворог біля воріт: сучасні виклики міжнародної безпеки та архітектура режиму нерозповсюдження. *Вісник Одеського національного університету*. Соціологія і політичні науки. Том 23 №2 (31), 2018. URL: <http://otp-journal.com.ua/index.php/2304-1439/article/view/144302> (дата звернення 28.05.2021).
3. Терещенко А. В. Ядерна програма Північної Кореї як виклик XXI століття. *Наукові записки студентів та аспірантів*. Серія «Міжнародні відносини». 2020. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8270/1/14.pdf> (дата звернення 28.05.2021).
4. Чупрій Л., Кан Ден Сік К. Особливості вирішення регіональних конфліктів у контексті сучасних викликів: Досвід України, Сирії та країн Корейського півострова. 2020. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/1-2018-73.pdf> (дата звернення 28.05.2021).
5. Haggard S., Noland M. North Korea: Deterrence, Compellence, and Economic Statecraft. *Hard Target: Sanctions, Inducements, and the Case of North Korea*. Stanford, Calif.: Stanford University Press. 2017. URL: <https://booksc.org/book/70339833/961f66> (дата звернення 28.05.2021).
6. Kausikan B. To Deter North Korea, Japan [And](#) South Korea Should Go Nuclear. *New Perspectives Quarterly*, 2018. URL: <https://booksc.org/book/68152056/b96d0f> (дата звернення: 28.05.2021).
7. Kim S. Ch., Cohen M. D. North Korea and Nuclear Weapons: Entering the New Era of Deterrence. Washington, DC: Georgetown University Press, 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/328598642_North_Korea_and_Nuclear_Weapons_Entering_the_New_Era_of_Deterrence (дата звернення 28.05.2021).
8. Lankov A. Why Nothing Can Really Be Done about North Korea's Nuclear Program. *Asia Policy*, 2017. URL: <https://booksc.org/book/71119676/49d987> (дата звернення 28.05.2021).
9. Bose N. Biden administration sets new North Korea policy of 'practical' diplomacy. April 30, 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/>

biden-administration-has-completed-north-korea-policy-review-white-house-2021-04-30/ (дата звернення 28.05.2021).

Balahura K. O. – student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odessa I. I. Mechnikov National University

DPRK's Nuclear Program: Possible scenarios for the issue

This article examines possible scenarios for the development of events in relation to the so-called "Korean issue". Much attention is given to the influence and the positions of global actors on the problem of the DPRK's nuclear program as the main factor of the conflict. An analysis of the external and internal political situation of the region is made as well. The issue remains tense, and the DPRK's foreign policy has also not changed. The solution can only be achieved in case if there comes a change in the understanding of the significance of the nuclear program for the DPRK, combined with normalization of relations in the region for the sake of joint building a solid peaceful system on the Korean peninsula. In the long run exists a possibility both of peaceful resolution of the conflict and establishment of relations between the two powers even up to theoretical unification of the East and West Korea into one developed country with high potential so that united Korea could play an important role in the region as well as escalation into an open conflict phase, which would only be possible in the extreme case and is not win-win for either side. First and foremost, for the DPRK itself.

Key words: *International Conflict Management, Korean Issue, DPRK's Nuclear Program, Peaceful Disarmament.*

*Рекомендовано до друку –
к. політ.н., доцентом Майстренко Ю. І.*

Стаття надійшла в редакцію 12.04.21.